CHO'LPON VA SERGEY YESENIN LIRIKASIDA VATAN MADHI

Abdurasulova Dilshoda
Termiz davlat pedagogika instituti
O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi 1-kurs magistri

Annotatsiya: Ushbu tezisda o'zbek va rus adabiyotining yirik vakillari — Abdulhamid Cho'lpon va Sergey Yesenin lirikasida Vatan mavzusining badiiy ifodasi qiyosiy tahlil qilinadi. Har ikki shoir ijodida Vatan tushunchasi faqat geografik makon sifatida emas, balki ma'naviy qadriyat, milliy xotira, xalq taqdiri va inson qalbi bilan bog'liq muqaddas tushuncha sifatida talqin etiladi. Cho'lpon she'riyatida Vatan ozodlik, milliy uyg'onish va istiqlol orzusi bilan bog'liq bo'lsa, Yesenin lirikasida ona yurt tabiati, qishloq hayoti, rus xalqi ruhiyati va tabiat manzaralari orqali namoyon bo'ladi.

Kalit so'zlar: Cho'lpon, Sergey Yesenin, lirika, Vatan madhi, qiyosiy tahlil, milliy ruh, tabiat obrazi, she'riyat.

Аннотация: В данном тезисе проводится сравнительный анализ художественного выражения темы Родины в лирике выдающихся представителей узбекской и русской литературы — Абдулхамида Чулпана и Сергея Есенина. В творчестве обоих поэтов Родина осмысливается не только как географическое пространство, но и как духовная ценность, национальная память, судьба народа и священное понятие, связанное с внутренним миром человека. В поэзии Чулпана образ Родины связан с идеями свободы, национального пробуждения и независимости, а в лирике Есенина — с

природой родного края, деревенской жизнью и духовным обликом русского народа.

Ключевые слова: Чулпан, Сергей Есенин, лирика, образ Родины, сравнительный анализ, национальный дух, образ природы, поэзия.

Annotation: This thesis provides a comparative analysis of the artistic expression of the theme of homeland in the lyrics of two prominent representatives of Uzbek and Russian literature — Abdulhamid Cholpon and Sergey Yesenin. In the works of both poets, homeland is interpreted not only as a geographical space, but also as a spiritual value, national memory, the fate of the people and a sacred concept connected with the human soul. In Cholpon's poetry, homeland is associated with freedom, national awakening and the dream of independence, while in Yesenin's lyrics it is expressed through native nature, rural life and the spiritual image of the Russian people.

Keywords: Cholpon, Sergey Yesenin, lyrics, praise of homeland, comparative analysis, national spirit, image of nature, poetry.

Kirish. Jahon adabiyotida Vatan mavzusi eng qadimiy va barqaror mavzulardan biri hisoblanadi. Har bir xalq adabiyotida Vatan tushunchasi shoirning shaxsiy kechinmalari, milliy tafakkuri, tarixiy sharoit va ijtimoiy voqelik bilan uzviy bog'liq holda ifodalanadi. Vatan haqidagi she'rlar insonning tug'ilib o'sgan yurtiga muhabbati, xalq taqdiriga daxldorlik hissi, milliy g'urur va ma'naviy sadoqat tuyg'ularini namoyon etadi [6:45].

O'zbek adabiyotida Abdulhamid Cho'lpon, rus adabiyotida esa Sergey Yesenin Vatan mavzusini chuqur lirik hissiyot va yuksak badiiy mahorat bilan yoritgan shoirlar sifatida alohida o'rin tutadi. Ularning she'riyatida Vatan inson qalbi bilan tutashgan muqaddas makon sifatida gavdalanadi [4:27]. Cho'lpon

uchun Vatan — erk, ozodlik, millat sha'ni va ma'naviy uyg'onish timsoli bo'lsa, Yesenin uchun Vatan — ona qishloq, tabiat, xalq hayoti va bolalik xotiralari bilan bog'liq ruhiy olamdir [3:62].

Asosiy qism. Cho'lpon lirikasida Vatan mavzusi milliy uyg'onish g'oyasi bilan chambarchas bog'liq. Shoir yashagan davr ijtimoiy-siyosiy jihatdan murakkab bo'lib, xalqning erk, ma'rifat va mustaqillikka intilishi uning she'riyatida kuchli aks etgan. Cho'lpon Vatan obrazini faqat tug'ilib o'sgan zamin sifatida emas, balki taqdiri uchun kurashish zarur bo'lgan muqaddas yurt sifatida tasvirlaydi [1:38]. Uning she'rlarida Vatan ozodligi, xalqning ma'naviy uyg'onishi va millat kelajagi asosiy g'oyaviy yo'nalish sifatida namoyon bo'ladi [2:74].

Cho'lpon she'riyatida Vatan obrazi ko'pincha iztirob, umid, chaqiriq va uyg'onish motivlari bilan birga keladi. Shoir xalqning og'ir ahvolini, qaramlik va jaholatdan qutulish zaruratini badiiy obrazlar orqali ifodalaydi. Uning lirik qahramoni Vatan dardi bilan yashaydi, uning kelajagi haqida qayg'uradi va millatni ma'rifatga, ozodlikka chorlaydi [4:51]. Shu ma'noda Cho'lpon lirikasida Vatan madhi faqat maqtov emas, balki xalqni uyg'otishga qaratilgan faol ijtimoiy-badiiy g'oyadir.

Sergey Yesenin lirikasida esa Vatan obrazi ko'proq tabiat manzaralari, qishloq hayoti va rus xalqining ruhiy olami orqali ochiladi. Yesenin uchun Vatan — keng dalalar, qayinzorlar, daryolar, qishloq yo'llari, ona uy va bolalik xotiralari bilan bog'liq samimiy va mehrli makondir [3:84]. Shoirning "Rus", "Goy ty, Rus, moya rodnaya", "Spit kovyl. Ravnina dorogaya" kabi she'rlarida ona yurt manzaralari lirik qahramon qalbidagi mehr, sog'inch va ruhiy yaqinlik tuyg'ulari bilan uyg'unlashadi [3:91].

Yesenin lirikasida Vatanga muhabbat sokin, samimiy va hassos kechinma sifatida namoyon bo‘ladi. Uning she’rlarida qishloq hayotiga mehr, xalqona soddalik, tabiatga yaqinlik va bolalik xotiralari muhim o‘rin tutadi. Shoirning lirik qahramoni Vatan manzaralaridan kuch, ilhom va ma’naviy taskin oladi [7:116]. Shuning uchun Yesenin ijodida Vatan obrazi ko‘pincha tabiat bilan bir butun holda tasvirlanadi.

Cho‘lpon va Yesenin lirikasida Vatan mavzusini qiyosiy o‘rganish ularning umumiy va farqli jihatlarini aniqlash imkonini beradi. Umumiy jihati shundaki, har ikki shoir ham Vatan tushunchasini inson hayotining eng oliy ma’naviy qadriyati sifatida talqin qiladi. Ular uchun Vatan — qalbga yaqin, inson shaxsiyatini belgilaydigan muqaddas tushunchadir [5:63].

Farqli jihati esa shundaki, Cho‘lponda Vatan obrazi ko‘proq milliy ozodlik, ijtimoiy uyg‘onish, xalq taqdiri va istiqlol orzusi bilan bog‘liq bo‘lsa, Yeseninda Vatan tabiat, qishloq, bolalik xotiralari va xalqona hayot manzaralari orqali tasvirlanadi. Cho‘lponning Vatan haqidagi she’rlarida chaqiriq, kurashchanlik va uyg‘onish ruhi kuchli bo‘lsa, Yeseninda sog‘inch, mehr, tabiatga oshuftalik va lirik mulohaza ustun turadi [6:88].

Badiiy vositalar nuqtayi nazaridan ham ikki shoir ijodida o‘ziga xoslik mavjud. Cho‘lpon she’riyatida ramziylik, murojaat, ritorik savol, ziddiyat va kuchli publitsistik ruh yetakchi o‘rin egallaydi. U Vatan obrazini uyg‘onish, erk va millat taqdiri bilan bog‘lab tasvirlaydi [1:102]. Yesenin esa tabiat obrazlari, xalqona iboralar, musiqiy ohang, rang va manzara tasvirlari orqali Vatanga bo‘lgan muhabbatini ifodalaydi [3:128].

Shuningdek, ikki shoir lirikasida Vatan va inson munosabati markaziy o‘rinda turadi. Cho‘lponda inson Vatan taqdiri uchun mas’ul shaxs sifatida

ko'rinadi. Uning lirik qahramoni yurt dardini shaxsiy dard sifatida qabul qiladi. Yeseninda esa inson Vatan tabiati va xalqona muhit bilan ruhan birlashgan holda tasvirlanadi. Uning lirik qahramoni ona yurt manzaralaridan ruhiy taskin topadi [7:141].

Demak, Cho'lpon va Yesenin ijodida Vatan madhi turli adabiy-estetik shakllarda namoyon bo'lsa-da, ularni birlashtiruvchi asosiy jihat — ona yurtga bo'lgan cheksiz muhabbat, milliy ruh va inson qalbidagi sadoqat tuyg'usidir.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, Cho'lpon va Sergey Yesenin lirikasida Vatan mavzusi yuksak badiiy mahorat bilan ifodalangan. Cho'lpon she'riyatida Vatan ozodlik, milliy uyg'onish va xalq taqdiri bilan bog'liq holda talqin qilinsa, Yesenin lirikasida Vatan ona tabiat, qishloq hayoti, bolalik xotiralari va xalq ruhiyati orqali gavdalanadi.

Har ikki shoir uchun Vatan — inson qalbining eng muqaddas tuyg'usi, ma'naviy tayanchi va hayotiy ilhom manbaidir. Cho'lpon va Yesenin ijodini qiyosiy o'rganish Vatan mavzusining turli milliy adabiyotlarda qanday badiiy ifoda topishini anglashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, mazkur tahlil o'zbek va rus adabiyoti o'rtasidagi ma'naviy-estetik mushtarakliklarni ochib berishda ham muhim ahamiyat kasb etadi [5:97].

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Cho'lpon. Asarlar. 3 jildlik. — Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1994.
2. Cho'lpon. Yana oldim sozimni. — Toshkent: Adabiyot va san'at nashriyoti, 1991.
3. Yesenin S. Sobranie sochineniy. — Moskva: Xudojestvennaya literatura, 1985.

4. Karimov N. Cho'lpon. — Toshkent: Fan, 1991.
5. Qo'shjonov M. O'zbek adabiyotida milliy uyg'onish ruhi. — Toshkent: Ma'naviyat, 2002.
6. Lixachev D. S. Poetika drevnerusskoy literaturi. — Moskva: Nauka, 1979.
7. Belinskiy V. G. Izbrannie stati. — Moskva: Prosveshchenie, 1982.
8. Eshmamatovna, E. S. A GLANCE TO THE CREATIVE WORKS OF THE POET TESHA SAYDALIYEV. *Zbiór artykułów naukowych recenzowanych.*, 87.
9. Mukhtarova, M. S., Namozova, S. B., & Mardonova, L. U. (2023). A Lyrical View of History. *Journal of Law and Sustainable Development*, *11*(12), e2676.
10. Farida, X., To'xtayeva, D., Murtazayeva, M., & Abdurahmonova, D. (2025). SAB'AI SAYYOR" DOSTONINING BOBLARI BO'YICHA TAVSIFI. *Shokh Articles Library*, *1*(2).
11. GABRIEL GARCIANING "ATIRGULNING TIKONI" ASARI. (2025). *Ustozlar Uchun*, *85*(7), 223-225. https://journalss.org/index.php/ust/article/view/10194
12. Saidmuradova, S., & Madina, T. L. (2024). ALISHER NAVOIY SHE'RIYATI POETIKASI. *PEDAGOGS*, *57*(1), 147-152.
13. O'RTA OSIYODA NOTIQLIK SAN'ATI. (2025). *Ustozlar Uchun*, *85*(7), 39-41. https://journalss.org/index.php/ust/article/view/10091
14. Xurramovna, Q. G., & To'raqulovna, D. M. (2025, December). "FARHOD VA SHIRIN" DOSTONIDAGI ONOMOSTIK BIRLIKLARNING BADIIY-POETIK AHAMIYATI. In *INTERNATIONAL CONFERENCE*

ON SUPPORT OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION. (Vol. 1, No. 5, pp. 58-61).

15. Dilshoda, A. (2025). MUHAMMAD YUSUF IJODINING ADABIYOTIMIZDA TUTGAN O 'RNI. Global Science Review, 1(1), 388-392.
16. Sarvinoz, J. (2025). " ALKIMYOGAR" ASARIDAGI RAMZIY OBRAZLAR TAHLILI. *Global Science Review*, *3*(4), 342-344.
17. Zebiniso, T. (2022). SIFAT SOZ TURKUMINING USLUBIY XUSUSIYATLARI. *Scientific Impulse*, *1*(4), 34-37.
18. Mardonova Lobar Umaraliyevna. (2024). TARIXIY MANBALARDA AMIR TEMUR OBRAZINING BADIIY TALQINLARI. IMRAS, 7(6), 56–60.
19. Zafariddin, Temirov, and Xujanova Nasiba. "The Triumph of Light Over Darkness." *American Journal of Research in Humanities and Social Sciences*, vol. 33, 20 Feb. 2025, pp. 34-37.
20. Komilovna M. S. Hydronims Formed by the Method of Syntactic and Transonimization //World Bulletin of Social Sciences. – T. 37. – C. 16-18.